

DOLÇA CATALUNYA...

Després de dos mesos seguits de vida de trinxera es tenien ben guanyats uns quants dies de repòs en aquell poble de la reraguarda del front. Sempre se'ls veia junts tots tres. A la companyia se'ls donava el motiu dels "germans Tam Tam". La simpatia inicial que els ajuntà a la caserna, abans de sortir cap al front, es convertí, per la convivència en els perills i atzars de la campanya, en una entranyable i profunda amistat, en una solidaritat que anul·lava els egoïsmes individuals.

Havien tingut la sort de poder allotjar-se tots tres a la mateixa casa. Eren molt ben tractats per la senzilla família camperola. El pare era un home d'una seixantena d'anys, eixut de carns, espigat i vigorós encara. El seu rostre, solcat d'arrugues, semblava fet d'una mescla d'atzar i bronze. Enraonava poc i sense gesticular, la qual cosa donava a les seves paraules una fermesa i seguretat particulars. Vivia amb la seva dona i una filla soltera, ja granada. En tenien una altra, la gran, casada a Barcelona amb un negociant de fruita. Cap dels tres no havia estat mai a Catalunya. A vegades, el vell Fermín treia un paquet de postals amb vistes de Barcelona, i Lebrau i Bosc —que n'eren fills— les "explicaven" amb tota classe de detalls. Vila, quan la cosa durava massa, intervenia amb bromes i preguntes contínues, fins que el vell agafava les postals i les desava.

Lebrau era de pare francès i mare catalana. Sobre el seu pare n'hi havien pervingut unes vagues referències de vida turbulent i d'una mort obscura al Canadà, on se n'havia anat alguns mesos abans que ell nasqués. La seva mare tornà a casar-se, i als setze anys, Lebrau, no podent suportar més temps l'ambient de la família, se n'anà de casa. Llogà una habitació al carrer del Paradís, el balcó de la qual donava enfront mateix de l'absis de la catedral. Des del seu llit estant podia veure bé les gergoles i els alts finestrals. Els matins treballava de delineant a casa d'un arquitecte i les tardes les dedicava a les seves aficions. Li agradava la música i la poesia. S'havia après de memòria òperes italianes senceres. Detestava Wagner. Era un home totalment urbà, o millor, barceloní. Sentia la seva ciutat com una cosa viva. Acostumava dir que no havia estat mai més enlairat del Tibidabo ni més enllà d'Horta, barri on havia tingut un "cavall blanc" —segons expressió seva—, un embolic sentimental. Era baix i grassonet, cabells negres i ulls vius, que esguardaven amb una certa fixesa insolent. Es movia amb brusquedat, com si sempre tingués quelcom urgent a fer.

Bosc era un minyó franc i expansiu. Podia estar explicant facècies durant una setmana sense esgotar-les. La seva vida havia transcorregut sempre entre llibres de comptabilitat, campionats d'escacs i excursions. Tenia uns peus enormes i fumava en pipa. Quan Lebrau tenia ganes de molestar-lo només havia de fer que posar-se a contemplar-li els peus, movent lleugerament el cap en admiració mofeta, sense dir ni una sola paraula, fins que, esgotada la capacitat de paciència, Bosc exclamava: "El que a mi em sobra de peus a tu et falta d'alçada, impertinent esquix". Per fi, esclataven a riure tots dos.

Vila era el més jove dels tres i semblava el més gran. Impressionava per la

seva còrpora ingent de gegant apacible. Era fill d'un poble prop d'Olot, Sant Joan de les Fonts. La seva viva curiositat infantívola divertia molt Bosc, qui no deixava perdre ocasió d'explotar-la, fent interminables les facècies que li contava. De totes maneres, Vila no estava mancat d'una certa murriesca ni certer discerniment.

Feia estona que, aquell vespre, Lebrau i Vila havien sopat. Bosc era fora. Havia sortit a primeres hores de la tarda i encara no havia tornat. El llum d'oli de damunt la taula pampalluguejava sense parar. A fora el vent bronzia amb fúria. El vell Fermín dormitava en una cadira. Lebrau es passejava amunt i avall, fumant. Cada vegada que passava per davant la porta de la cuina pegava una furtiva mirada a la filla, que hi feinejava. "Es llejaja, tanmateix —pensava—, però té encara un cos esvelt i uns ulls tristos, molt bells. Un cavall gris, vaja! La deu haver besada mai ningú?"

Vila elegué el sobre d'una carta que havia acabat d'escriure. Respirà amb alleujament, satisfet d'haver-la acabada, i esguardà un paquet que hi havia en un recó, prop seu. De sobte, adreçant-se a Lebrau, digué:

—Vols dir que Bosc és al polvorí? Trobo estrany, si és així, que no estigui ja de tornada.

—Quan poses la banya en un forat... —contestà Lebrau sense aturar-se—. No t'he dit ja deu o dotze vegades que el capità l'ha cridat per anar a fer no sé quin recompte de material! El que passa és que tu tens unes ganes boges de saber què és el que hi ha dins el paquet que ha arribat per a ell.

—Caram, noi, ets d'una penetració genial! I amb un to burleta, afegí: I tu tens unes ganes d'entrar a la cuina!... Entra-hi, home; ja faré veure que no ho veig. Lebrau s'arronçà d'espantades. Callaren durant alguns minuts.

—T'enganyes —féu Lebrau, aturant-se davant el seu amic—, si et penses que el paquet conté menjar. Sé positivament que no.

—Tu què saps. Què vols que hi hagi, doncs?

—No ho sé; però no hi ha res del que et penses.

—T'ho deu haver dit un ocellot. O el deus haver ensumat molt bé. Però, com ho saps, a veure?

Lebrau somrigué.

El gobernador militar, Alfonso Velarde.
El governador prega, és suau. Però, espera que no haurà de corregir. No és prou clar?

¡I pensar que aquests bans els puguin signar homes que han fet que a la zona per ells dominada, els idiomes més parlats siguin l'italià i l'alemany!

Però, el veritable rècord de l'anticatalanisme de la facció el bat el ja esmentat

—Sempre que ha rebut paquets amb menjar venien de casa seva, els hi enviava la seva mare, i la lletra del nom i l'adreça d'en Bosc era tremolosa i mal feta, d'una persona que no sap gaire d'escriure. En canvi, la targeta d'aquest paquet és segura i elegant. Aquest paquet, doncs, no l'envia la seva mare: és d'un amic o dels companys de treball.

—Això que acabes de dir podrà provar que no és de la seva mare, però no prova de cap manera el que no hi ha dins.

—Ja ho veurem.

—De bona gana l'obriria —féu Vila—. Què hi dius, tu? No som tots uns?

—Ens guardarem ben bé prou de tocar-lo! T'agradaria que t'ho féssim a tu?

—Em seria igual —digué. I una idea súbita el feu riure—. Estaria bé que hi haguessin mitja dotzena de jocs d'escacs!

En aquell moment Bosc entrà. Mentre deixava el capot damunt un escambell arambat a la paret, Vila anà a cercar el paquet i el posà triomfalment damunt la taula.

—Ja has sopat, Bosc?—preguntà Lebrau.

—Sí, ho he fet amb el capità. I, esguardant el paquet: Ah, ja ha arribat!

—Magnífic! —exclamà Vila—. Sabies que arribaria i no ens havies dit res, eh?

—Però, si he rebut la carta aquesta mateixa tarda, en sortir d'ací!

—Bé! i què conté?

—Obre'l tu mateix, apa!

Vila no s'ho féu repetir. Començà a tallar el cordill de l'embalatge, sense pressa, amb una lentitud estudiada, com si ja no li importés. Per fi, després dels encenalls i paper, va aparèixer la caixa d'un petit fonògraf i un àlbum amb plaques. Quan anava a destapar una rodona capseta de cartó, Bosc la hi prengué de les mans:

—Compte! Ací hi ha el diafragma. Si es trenqués no podríem tocar. Deixa'm, ja muntaré jo l'aparell. Què et sembla, t'agrada el regal?

—Sí, és molt interessant —digué Vila amb un cert desmenjament—, però, què vols que et digui, trobo que hi haurien pogut posar també alguna cosa de torna: una ampolla de conyac, tabac, què sé jo.

—Deixa'l cantar a aquest —digué Lebrau—. Es incurable. Posa una placa, que sentirem com toca.

Atrets per la música entraren alguns soldats dels que s'hostatjaven a la casa veïna. I després d'altres. Examinaven el petit aparell, preguntaven si hi havia de

"A B C" de Sevilla, que amb un gran luxe tipogràfic, com és costum d'aquest diari sempre que parla de les nostres coses, publicava el següent entrefilet:

Hay en la zona nacional numerosos catalanes. Nosotros no decimos que son rojos. Pero lo parecen cuando tienen la desfachatez de utilizar entre ellos su odioso dialecto. Hay que acabar con esa porque-ria. En España se habla español y nada

terminat disc i, després d'escoltar durant més o menys estona, acabaven per posar-se a enraonar ells amb ells. Adhuc, alguns començaren a cantar cançons del seu repertori particular, amb la consegüent protesta dels que escoltaven el fonògraf.

Lebrau agafà una nova placa, passejà l'esguard per damunt els seus companys i somrigué amb una estranya dolçor. La cançó començà:

Dolça Catalunya,
pàtria del meu cor...

Tothom emmudi. S'anaren apropant lentament vers l'aparell, com si volguessin estar més a prop de la cançó enyorívola. ...quí de tu s'allunya...

Tots se sentien agermanats per una mateixa emoció. Les notes de "L'Emigrant" els parlaven de la pàtria llunyana, aixecaven records i sentiments en llurs ànimes. La música, com una correntia entre terres de silenci, els portava cap a retobaments interiors, cada vegada més pregon, cada vegada més intensos. Acudien a llurs esperits, fent més viva l'enyorança dintre el cor, flots d'imatges d'un passat de llum i de vida. I ells s'hi abandonaven, posseïts d'una inefable sensació de frescor i d'ingravedesa, desitjant d'una manera obscura no aturar-se enlloc, continuar... Venien remembrances de paisatges oblidats, d'escenes d'infantesa i d'adolescència; s'hi il·luminaven rostres femnins de promeses; germanes i mares; records de muntanyes, de perfils tan familiars i sabuts com els dels rostres dels éssers estimats; de camins que hom havia fet moltes vegades i en què cada pedra i cada arbre eren fites emotives; d'una veu que cridava el vostre nom en una casa on havíeu viscut anys i anys, i no sortíeu del lloc on estàveu amagat de por de no sabieu què; records de ciutats, de pobles, de carrers, de crepuscles dolcíssims prop del mar, de núvols... I, tota aquesta riquesa íntima eixia d'un fons de nostàlgia activa, perdia els trets individuals, i s'amplificava en un sentiment molt més profund, molt més vast, més total. En cada ànima s'estremia la pàtria...

La cançó cessà. Però ningú no es mogué. Una veu digué a Lebrau, que anava a desar la placa:

—Torna, torna a posar-la.

I tots assentiren. Qui amb la mirada, qui amb el gest.

Lebrau canvià l'agulla, posà de nou la placa al plat i començà a donar corda. Però, una volta a la maneta donada amb massa força feu trabucar el fonògraf i la placa va caure a terra, trencant-se en molts bocins.

Vila s'ajupí a collir-ne els trossos i restà amb ells a la mà, sense saber què fer-ne. Una idea feliç il·luminà el seu rostre. N'allargà un tros al company que tenia més a la vora, i un altre al següent, i a l'altre, fins que no li'n quedà cap.

—Guardeu-lo com a record. No ha estat cap desgràcia irreparable que s'hagi trencat; ja n'enviarem a cercar una altra.

Quan tots hagueren marxat, el vell Fermín se li acostà:

—"No le ha quedado ningún trocito para mí?"

No, no li n'havia quedat ni un. Els havia repartits tots. Lebrau, que es donà compte de l'escena, feu tres trossos del seu i en donà un a cada un.

A fora el vent continuava udolant.

A. B.

más. Y el que no lo comprenda así en la cárcel está haciendo falta.

Que cadascú hi faci el seu comentari.

ello, sin que tenga que corregir resistencia alguna.

San Sebastián, 16 de abril de 1937.